

Centrul pentru Jurnalism Independent

coaliția 2009

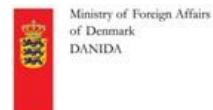

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011

Raport Nr. 4
30 mai-12 iunie 2011

Acest raport este realizat în cadrul proiectului „Monitorizarea mass-media în campania electorală”, cu susținerea financiară a Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi) și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei (DANIDA). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

1. Date generale

1.1 Obiectivul proiectului: Monitorizarea și informarea publicului referitor la comportamentul mass-media în campania electorală, inclusiv a accesului concurenților electorali la mass-media și asigurarea pluralismului de opinie. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

1.2 Perioada de monitorizare: 18 aprilie – 19 iunie 2011

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența-impactul (național, quasi-național). *Justificare:* Este binecunoscut faptul că între numărul audienței și impactul mass-media asupra opiniei publice există o legătură directă: cu cât mai multă lume este expusă unui anumit mesaj, cu atât mai puternic este impactul acestuia asupra anumitor segmente ale societății.
- Limba difuzării (română și rusă). *Justificare:* Pe lângă mass-media în limba română au fost incluse și posturi/ziare în limba rusă, această limbă fiind utilizată nu doar de minoritățile de etnie rusă, dar și de alte etnii - bulgari, găgăuzi, ucraineni.

1.4 Lista mass media monitorizate

Presa audiovizuală

Prime TV (Primele Știri, 21:00) - post privat, acoperire națională, difuzează în limba română și rusă;

NIT TV (Curier, 22:00)– post privat, acoperire națională, difuzează în rusă și română;

EU TV (Știri, 20:30) - post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în română;

Jurnal TV (Jurnalul orei 20:00) - post privat, difuzează prin satelit, în română și rusă

N4 (Obiectiv, 19:30) - post privat, acoperire regională, difuzează în limba română

Presa scrisă:

Adevărul (cotidian național, limba română, 5 apariții pe săptămână);

Timpul de dimineață (cotidian național, limba română, 5 apariții);

Moldova suverană (cotidian național, limba română, 4 apariții);

Nezavisimaia Moldova (cotidian național, limba rusă, 4 apariții);

Jurnal de Chișinău (bisăptămânal național, limba română, 2 apariții)

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al ziarelor și câte un buletin de știri zilnic, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate/obiectivitate: Potrivit Codului de etică, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective; să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Obiectivitatea jurnalistică presupune o distincție clară între opinie și fapte, atât prin alegerea

unghiului de abordare, cât și prin detaliile furnizate. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma jurnalistului. Iar filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg¹.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie: Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponenții.² De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul publicului la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate. În cazurile în care anumitor puncte de vedere li se oferă mai multă atenție decât altora, acestea devin proeminente și implicit afectează percepția publicului despre aceea ce se întâmplă în societate.

Limbaajul și imaginile utilizate: Jurnalismul responsabil presupune nu doar prezentarea veridică a faptelor, ci și utilizarea unui limbaaj corect și decent. Exagerările și limbaajul licențios utilizat în mod deliberat, cum ar fi limbaajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul, cu partea informațională.

3. Datele monitorizării

Implicare în campania electorală

În perioada 30 mai – 12 iunie 2011, postul privat cu acoperire națională Prime TV a difuzat 76 de știri cu tangență electorală directă sau indirectă. În prima jumătate a perioadei monitorizate, ultimele cinci zile înainte de data alegerilor, la rubrica „Electorală 2011” au fost inserate 28 de știri. Acestea se refereau la declarațiile și evenimentele organizate de candidații electorali la funcțiile de primari, precum și la anumite acuzații și reacții din partea acestora. Dintre știrile cu caracter electoral indirect menționăm mai multe subiecte despre activitatea Guvernului și a Președintelui interimar.

În jurnalul din 4 iunie, Prime TV atrage atenția la ultimele pregătiri de alegerile locale. Jurnaliștii vorbesc în trei știri despre numărul de cetățeni așteptați la secțiile de votare, modalitatea de vot și oferă detalii despre procedura de vot pentru cei cu actele provizorii sau pierdute.

În ziua alegerilor locale generale, Prime TV a avut un buletin de știri de două ori mai mare în comparație cu cele din weekend. Din 15 știri, 13 au fost despre desfășurarea alegerilor

¹ Simona Ștefănescu, Riscurile comunicării mediatice în timpul conflictelor

² Fico, Sofin, and Dragger, 2007. Fairness and defamation in the reporting of local issues.

locale în capitală, dar și în alte localități. Au fost pregătite reportaje de la Comrat, Bălți și alte sate, reacții la felul cum au votat alegătorii, opinii de la Comisia Electorală Centrală, precum și declarații ale principalilor concurenți electorali și lideri politici din țară.

Obiectivitate și imparțialitate

Pe durata monitorizării nu au fost înregistrate probleme grave în ceea ce privește separarea opiniilor de fapte care ar duce la distorsionarea realității. Majoritatea știrilor au fost corecte din punct de vedere al prezentării informațiilor și nu putem vorbi despre o tendențiozitate vădită din partea jurnaliștilor în promovarea unor idei sau persoane.

Cu toate acestea cifrele arată o prezență mai mare în jurnalele de știri de la Prime TV a liderilor și candidaților la funcțiile de aleși locali din partea Partidului Democrat din Moldova. 19 subiecte i-au avut ca protagoniști pe președintele interimar Marian Lupu, miniștrii din partea PDM, candidata PDM la funcția de primar al Capitalei Valentina Buliga (6 reportaje electorale) și alți candidați PDM la funcția de primari pentru alte localități din țară.

Pe de altă parte, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova și candidatul acestuia la funcția de primar general al Chișinăului au fost protagoniști în 14 reportaje. Unele dintre acestea au fost structurate ca materiale controversate în care Igor Dodon apare fie cu acuzații la adresa candidatului Partidului Liberal Dorin Chirtoacă, fie cu reacții la acuzațiile din partea acestui contracandidat. În total, Partidul Liberal și Dorin Chirtoacă au fost prezenți în 10 subiecte.

Partidul Liberal Democrat din Moldova, liderul acestuia Vlad Filat și candidații acestei formațiuni politice la funcțiile de aleși locali sunt prezenți în 5 reportaje, toate fiind concentrate în săptămâna dinaintea alegerilor locale. Printre alte formațiuni și actori politici implicați în campanie care se regăsesc în știrile din jurnalele de la Prime TV sunt: Partidul Social Democrat – 2 materiale, Partidul Socialiștilor Patria Rodina – 1 material și candidatul independent la funcția de primar al capitalei Mihai Godea – 2 materiale.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Din cele 76 de știri cu caracter electoral direct sau indirect, 8 materiale au fost controversate, cu acuzații la adresa unor concurenți electorali. Toate acestea au oferit dreptul la replică celui acuzat. Majoritatea conflictelor țin de lupta electorală între candidatul Partidului Comuniștilor și cel al Partidului Liberal la funcția de primar al capitalei. Potrivit monitorizării, acuzațiile s-au intensificat în săptămâna imediat următoare alegerilor, când lupta între Igor Dodon și Dorin Chirtoacă a devenit mai strânsă ca urmare a trecerii acestora în turul doi. Cinci din cele opt materiale controversate au fost puse pe post după 5 iunie.

Pe 31 mai, într-o conferință de presă PCRM vine cu acuzații la adresa Partidului Liberal că ar pregăti documente de import al gunoiului din străinătate. Liberalii resping acuzațiile și declară că un astfel de document a fost redactat de către fosta conducere a Republicii Moldova, adică de PCRM. Atacurile dintre cei doi candidați ieșiți în turul doi al alegerilor locale pentru funcția de primar general al capitalei și reprezentanții acestora încep imediat după anunțarea rezultatelor finale din primul tur al alegerilor locale. Pe 7 iunie, liderul PL

susține că PCRМ a plătit alegătorilor să voteze pentru candidații săi la primărie și consiliul municipal. Pe de altă parte Igor Dodon afirmă că ar fi câștigat din primul tur dacă rezultatele scrutinului nu ar fi fost falsificate. „Ghimpu este în căutare de dovezi, iar Dodon cere alegeri repetate în unele circumscripții”, se încheie știrea. La scurt timp după acuzațiile de fraudare a alegerilor, Dodon și Chirtoacă trec la atacuri directe. Pe 10 iunie, candidatul liberal îl acuză pe cel al comuniștilor de falsificarea unor acte oficiale atunci când Igor Dodon l-a învinuit de spălare de bani la achiziționarea troleibuzelor pentru capitală. Dodon, este laconic și spune că toate probele au fost deja depuse la Procuratură.

Caracterul controversat al știrilor nu este caracteristic doar materialelor despre lupta pentru Primărie între Chirtoacă și Dodon. Pe 2 iunie, Vlad Filat, liderul Partidului Liberal Democrat din Moldova, îi cere candidatei democrate Valentina Buliga să se retragă din cursă în favoarea candidatului din partea Partidului Liberal. Buliga declară că nu-și va retrage candidatura deoarece nu există garanții că electoratul ei de centru-stânga îl va vota pe Dorin Chirtoacă.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei de monitorizare nu au fost observate abateri grave de la normele etice de scriere și abordare a subiectelor electorale. Același lucru se poate de menționat și referitor la elementele de montaj și prezentare, care au fost în linii generale corecte și fără exagerări supărătoare.

Implicarea în campania electorală

În perioada 30 mai – 12 iunie, postul de televiziune NIT a difuzat un număr impresionat de subiecte cu caracter electoral direct și indirect, în total 132 de știri relevante prezentei monitorizări. Fiecare ediție a buletinului informativ *Curier* din această perioadă a inserat doar câte 2-3 știri scurte de interes public general, în rest, materialele au vizat diferite aspecte ale campaniei electorale. Până la data alegerilor locale generale, NIT a reflectat pe larg, în reportaje cu o durată mare, de 3-6 minute, acțiunile de campanie ale candidatului Partidului Comuniștilor la funcția de primar general al municipiului Chișinău Igor Dodon, întâlnirile electorale ale președintelui PCRМ Vladimir Voronin cu alegători din diferite localități ale țării, materialele respective conținând elemente de agitație electorală în favoarea candidaților PCRМ la funcțiile electivă. În același timp, politica editorială a postului a fost îndreptată spre critica consecventă și categorică a candidatului Partidului Liberal la Primăria Capitalei Dorin Chirtoacă, dar și a întregii alianțe de guvernământ, în raport cu care au fost selectate știri defavorabile și transmise mesaje cu conotație negativă. Ceilalți candidați la funcția de primar al Chișinăului fie au lipsit din jurnalele informative ale NIT, fie au fost amintiți doar atunci când au făcut declarații acuzatoare la adresa lui Dorin Chirtoacă sau în favoarea PCRМ și a candidatului acestuia. Evenimentele de campanie și întâlnirile cu alegătorii ale altor concurenți electorali, cu excepția PCRМ, au fost trecute cu vederea.

După 5 iunie, NIT a pus pe post știri și reportaje care, pe de o parte, prezintă rezultatele alegerilor locale prin prisma PCRМ, iar pe de altă parte, acuză partidele din arcul guvernamental de utilizarea resurselor administrative în alegeri și de falsificarea scrutinului,

iar Comisia Electorală Centrală și Consiliul Electoral de Circumscripție Chișinău - de tergiversarea intenționată a anunțării rezultatelor alegerilor pentru a oferi timpul necesar falsificării rezultatelor. Editorii de la NIT au selectat știrile, le-au comentat și au montat imaginile în așa fel, încât telespectatorilor le-a fost indus sentimentul unor alegeri furate și a unui rezultat deturnat.

Imparțialitate și obiectivitate

Din totalul de 132 de știri cu caracter electoral direct sau indirect, puse pe post de NIT în perioada de referință, majoritatea absolută – 112 – au fost dezechilibrate și părtinitoare, au prezentat informațiile subiectiv și nu au separat faptele de opinii. PCRМ a fost favorizat direct în toate materialele care l-au vizat, atât prin reflectarea detaliată a tuturor evenimentelor/reacțiilor acestui concurent electoral, cât și prin frecvența transmiterii declarațiilor reprezentanților PCRМ și a candidaților acestui partid. Astfel, președintele PCRМ Vladimir Voronin și candidatul acestui partid la funcția de primar general al municipiului Chișinău Igor Dodon au fost persoanele cele mai intens mediatizate în perioada de raport, în toate cazurile fiind vorba de materiale pozitive. În schimb, liderii alianței de guvernământ și în special candidatul PL la Primărie Dorin Chirtoacă au fost de fiecare dată prezentați în context defavorabil, în unele cazuri fiind etichetați și blamați.

În ultima săptămână dinaintea alegerilor, spre exemplu, postul a difuzat în jurnalul informativ de seară 30 de știri care prezintă în lumină pozitivă PCRМ și pe candidatul acestuia Igor Dodon și 31 de știri negative despre AIE și candidatul PL Dorin Chirtoacă. Astfel, despre Igor Dodon, telespectatorii NIT au putut afla în această perioadă următoarele: împreună cu Zinaida Greceanîi, a fost în vizită la Moscova, unde s-a întâlnit cu primarul Moscovei Sobianin și cu șeful administrației prezidențiale ruse Narîșkin și a stabilit relații de colaborare (30 mai); a colectat peste 200 mii de solicitări din partea chișinăuienilor privind problemele Capitalei și a promis să prezinte rapoarte o dată la 6 luni (30 mai); a lansat un set de propuneri pentru dezvoltarea municipiului (31 mai); este un tată exemplar (1 iunie); a fost victimă a unor atacuri murdare din partea lui Dorin Chirtoacă (2 iunie); are soluții pentru eficientizarea activității primăriei (3 iunie); a citorit instalarea unei cruci pe cupola unei biserici din Chișinău (3 iunie). În aceeași perioadă, despre Dorin Chirtoacă s-a spus că nu poate soluționa problema construcțiilor neautorizate la Centrul „Artico” din Chișinău (1 iunie), este acuzat de implicare în scheme de corupție și conflicte de interese (1 iunie); primăria se face vinovată de nerespectarea unei hotărâri judecătorești, ceea ce s-ar putea solda cu despăgubiri de 10 milioane lei în folosul unui agent economic, bani pe care îi vor plăti locuitorii Capitalei (2 iunie), este acuzat de dirijarea campaniei de denigrare a lui Igor Dodon (2 iunie) etc.

La 30 mai, NIT a difuzat un material cu durata de 22 de minute (!) despre „acțiunea socială”, desfășurată de PCRМ în ajun, specificându-se că la 29 mai, în ziua când a avut loc acțiunea, iar NIT a mediatizat-o, conform afirmațiilor „unor telespectatori”, postul de televiziune ar fi fost bruiat intenționat, iar în unele localități semnalul chiar a dispărut. „*Să vedem acum ce-a fost bruiat ieri cu atâta insistență*”, a spus prezentatoarea Lia Nichiforova. După durata, caracterul și frecvența declarațiilor, selectarea și montarea imaginilor, inclusiv aplicarea unor inscripții gen „Un singur glas”, „Jos Alianța”, „Moldova alege victoria”, tonalitatea comentariilor și fundalul muzical revoluționar ales pentru acest material, este foarte clar că NIT nu a urmărit informarea telespectatorilor despre acest

eveniment, ci transmiterea unui mesaj propagandistic și manipulator, cu o conotație electorală evidentă. La finalul materialului, prezentatoarea NIT a transmis mulțumiri din partea PCRМ pentru participanții la această și alte acțiuni ale partidului și a citit integral adresarea PCRМ, prin care cetățenii sunt îndemnați să voteze pentru candidații acestui concurent electoral. La 2 iunie, postul de televiziune transmite adresarea liderului PCRМ către alegători care conține inclusiv următorul îndemn electoral: „*Spuneți un NU ferm partidelor și candidaților Alianței la alegerile locale de duminică! Numai așa veți putea salva de la pieire școlile, primăriile și spitalele! Numai victoria convingătoare a Partidului Comuniștilor în teritoriu – în primării, consilii locale și raionale – va salva țara de haos și degradare, iar poporul de sărăcie și batjocură! La 5 iunie votați numai candidații PCRМ!*”.

În perioada de până la alegerile din 5 iunie, NIT i-a promovat intens și pe candidații PCRМ la funcțiile electivе în alte localități din țară sau a transmis materiale defavorabile despre contracandidații comuniștilor la nivel local, fără a le oferi acestora dreptul la replică, așa cum prevede Codul Audiovizualului, dar și Codul deontologic al jurnalistului. Astfel, în știrile postului de televiziune au apărut cu mesaje cu caracter electoral și de agitație Elena Bodnarencо, candidat PCRМ la funcția de primar al orașului Soroca (30 mai), Constantin Sibov, candidat PCRМ la funcția de primar al municipiului Comrat (31 mai), Anatolie Covalenco, candidat PCRМ la funcția de primar de Cinișeuți, Rezina (1 iunie), Vasili Panciuc, candidat PCRМ la funcția de primar al municipiului Bălți (3 iunie).

În cea mai mare parte din materialele despre rezultatele alegerilor locale generale, transmise de NIT, autoritățile electorale au fost acuzate de favorizarea încălcărilor legislației electorale sau s-a lăsat să se înțeleagă acest lucru. Maniera și tonalitatea reportajelor, scoaterea din context a unor fapte și interpretarea partizană a acestora lasă să se întrevadă intenția postului de a isteriza populația, inducându-le cetățenilor senzația că alegerile au fost fraudate masiv. Un exemplu elocvent îl reprezintă jurnalul de știri din 5 iunie, în care au fost incluse 18 informații, în 12 cazuri fiind vorba de situații pe care NIT le declară ca fiind încălcări ale legislației electorale și încercări de fraudare a alegerilor, de fiecare dată fiind vorba de reprezentanți ai partidelor din alianța de guvernământ, situații comentate preponderent de observatori PCRМ și doar în unele cazuri de funcționari electorali de la secțiile de votare și reprezentanți CEC. În jurnalul din 6 iunie, NIT a continuat acuzațiile, vorbind despre „*nelegiuiri*”, „*o falsificare atât de evidentă*” și „*fără precedent*”, prezentând declarațiile reprezentanților PCRМ care acuză guvernarea de încercarea de falsificare a alegerilor, comentariile care ar fi venit pe site-ul NIT (toate acuzațiile și pro-PCRМ), opiniile unor cetățeni intervievați în stradă (toți spun că rezultatele alegerilor sunt trucate), opinia bloggerului Veaceslav Valiko în aceeași cheie, citită timp de 4 minute (!) etc. În așa fel, este transmisă o imagine trunchiată a realității, or, în condițiile în care 46,5% din alegători au votat pentru Dorin Chirtoacă, este clar că această opinie nu este împărtășită de toți locuitorii Capitalei, iar NIT a selectat doar răspunsurile care au convenit politicii editoriale a postului, distorsionând starea reală a lucrurilor.

Majoritatea absolută a știrilor NIT abundă în comentarii și aprecieri ale reporterilor, opiniile reporterilor fiind prezentate drept fapte. Reacțiile/comunicatele/declarațiile/apelurile altor concurenți electorali în general nu au fost mediatizate de acest post de televiziune sau au fost comentate malițios. Astfel, NIT s-a transformat într-o portavoce a Partidului

Comuniștilor, iar conținutul știrilor indică asupra faptului că, din punct de vedere editorial, NIT este o televiziune partizană politic, ceea ce contravine deontologiei profesionale și prevederilor legale (Codul audiovizualului, art. 7 (3): *Pentru încurajarea și facilitarea exprimării pluraliste a curentelor de opinie, radiodifuzorii au obligația de a reflecta campaniile electorale în mod veridic, echilibrat și imparțial*).

Corectitudinea și echilibrul știrilor. Pluralismul de opinie

Principiul deontologic al pluralismului de opinii este neglijat de NIT, în majoritatea știrilor difuzate fiind prezentă o singură opinie, cea a exponenților PCRМ sau sunt prezentate mai multe opinii, dar poziția PCRМ este predominantă și prezentată detaliat, pe când alte opinii/poziții sunt prezentate succint sau combătute de oponenți sau de reporter. Sursele de informație pentru reporterii NIT sunt, de regulă, reprezentanții sau simpatizanții PCRМ, iar alte atitudini și idei nu sunt încurajate de acest post de televiziune. În materialele cu subiect controversat, dreptul la replică este oferit în cazuri rarissime și în condiții inegale față de acuzațiile lansate. Astfel, din 67 de știri controversate, puse pe post de NIT în această perioadă, doar 14 au prezentat părerea tuturor părților vizate. Celelalte materiale au prezentat o singură parte, de regulă PCRМ.

În același timp, în 96 din cele 132 de știri a lipsit pluralismul de opinie, deși ar fi fost necesar de citat mai multe surse, inclusiv experți, persoane direct vizate etc., pentru a face știrile mai explicite. Drept exemple pot servi știrile din perioada de raport despre întâlnirile liderului comunist cu alegătorii, în cadrul cărora au fost lansate diferite acuzații directe sau indirecte la adresa autorităților, însă poziția guvernanților nu a fost prezentată. În jurnalul de la 31 mai, autoritățile din Comrat sunt acuzate de candidatul PCRМ că nu ar face nimic pentru soluționarea problemei asigurării cu apă a locuitorilor, însă replica reprezentanților primăriei lipsește; o altă știre din același buletin relatează despre o „bătaie electorală”, singura sursă de informație fiind secretarul comitetului raional Cimișlia al PCRМ care spune că bătaia ar fi fost provocată de reprezentantul PLDM, iar acestuia din urmă nu i se oferă dreptul la replică. La 2 iunie, NIT anunță despre un litigiu dintre Primăria mun. Chișinău și o companie de construcții. La un moment dat, reporterul face următoarea afirmație: „*Se presupune că ei (viceprimarul Grozavu și arhitectul-șef Modârcă – n.n.) așteaptă o mită de 10% din suma lucrărilor...*”, din nou fără replica celor doi funcționari publici. Nu a fost oferit dreptul la replică în mai multe materiale despre mersul votării la 5 iunie, iar în *Curier* din 6 iunie, NIT a speculat pe cazul unei tentative de suicid la spitalul de neurologie din Brânzeni, raionul Edineț, prezentând informația dintr-o singură sursă, inclusiv acuzații în adresa unei reprezentante a Partidului Democrat, opinia căreia a lipsit. Nu a fost oferit dreptul la replică nici CEC atunci când s-a spus că Igor Dodon este convins că CEC i-a furat victoria (7 și 8 iunie), reprezentanților partidelor acuzate de corupție de Marcel Darie, fost candidat din partea Partidului Legii și Dreptății la funcția de primar general al Chișinăului (10 iunie), în alte știri cu subiect controversat, ceea ce contravine art. 7 (c) al Codului Audiovizualului care prevede că în cazul subiectelor ce vizează situații de conflict urmează să se respecte principiul de informare din mai multe surse.

Limbajul și imaginile video utilizate

În materialele critice cu caracter electoral direct sau indirect ce vizează AIE și candidații partidelor parlamentare, altele decât PCRМ, NIT a continuat să recurgă la diferite trucuri editoriale, cum ar fi integrarea/aplicarea unor imagini irelevante subiectului prezentat,

focusarea și repetarea unor imagini, aplicarea unor inscripții pe coloana video și a unui fundal muzical cu scopul amplificării mesajului manipulator. Acest lucru s-a remarcat în special în materialele despre „acțiunea socială” desfășurată de PCRM la 29 mai, în materialul despre influența și implicațiile americane în politica moldovenească (*vezi studiul de caz*), în alte știri și reportaje.

Implicare în campania electorală

În perioada 30 mai – 12 iunie 2011, postul de televiziune cu acoperire regională Euro TV a difuzat în total 52 de știri cu caracter electoral direct sau indirect. În săptămâna care a precedat ziua alegerilor (30 mai -5 iunie), postul a informat despre sondajul de opinie efectuat de Institutul de Politici Publice și candidații cu cele mai mari șanse de a fi aleși, a reflectat evenimentele electorale ale candidaților PCRM, PL, PLDM, PDM și ale candidatului independent Mihai Godea. Totodată, Euro TV a informat telespectatorii despre acțiunile CEC în vederea organizării zilei scrutinului și acțiunile de educație electorală, precum și despre rapoartele societății civile care a monitorizat corectitudinea desfășurării campaniei electorale.

Din totalul de 52 știri supuse analizei, doar 8 au avut caracter electoral indirect. Este vorba de știri prin care auditoriul a fost informat despre decernarea Premiului pentru libertate premierului Filat, despre relațiile din cadrul AIE și posibila ședință comună a alianței după 5 iunie, despre lansarea președintelui PCRM Vladimir Voronin în publicistică, majorarea salariilor bugetarilor începând cu luna iunie, asasinarea președintelui Federației de Tenis din Moldova etc.

În săptămâna de după alegeri (6-12 iunie), postul a prezentat mai multe știri despre rezultatele preliminare ale alegerilor, reacțiile atât din partea politicienilor, cât și din partea organizațiilor internaționale și organizațiilor societății civile.

Imparțialitate și obiectivitate

Materialele difuzate de Euro TV în perioada de referință au fost în mare parte imparțiale și obiective, fără a fi înregistrate abateri grave de la normele deontologice. În prima săptămână de monitorizare, postul a oferit spațiu în știri mai multor concurenți electorali: PL, PCRM, PLDM, PDM, Mihai Godea/candidat independent. Totuși, se remarcă o ușoară favorizare a candidatului PL Dorin Chirtoacă, care a apărut în 16 materiale în context preponderent pozitiv și neutru. Astfel, Euro TV a informat despre conferințele de presă organizate de Dorin Chirtoacă, testarea de către acesta a mașinilor procurate de Primărie pentru Poliția rutieră, despre participarea lui Chirtoacă la dezvelirea bustului academicianului Testemițanu, dar și despre sprijinul electoral anunțat de AIE și Mihai Godea pentru candidatul PL în turul doi de scrutin. Pe de altă parte, candidatul PCRM Igor Dodon a apărut în total în 9 știri, preponderent neutre sau negative. A fost vorba în special de evenimentele electorale ale acestuia, rezultatele BOP, rezultatele preliminare ale alegerilor, sau replici la acuzațiile care i s-au adus pe parcurs.

De notat că, din totalul de 52 de știri, doar 2 au avut probleme la capitolul obiectivitate și imparțialitate. Este vorba de materialele despre rezultatele preliminare ale alegerilor, difuzate la 6 iunie. Astfel, postul anunță că *PCRM fură consiliile raionale*, aceasta fiind concluzia reporterului. Conotația negativă a termenului *fură*³ utilizat în text, dar și în burtieră relevă atitudinea autorului față de protagonist. În același buletin, în știrea despre victoria candidatului PCRM la Bălți reporterul afirmă „*capitala din nord rămâne în mâinile comuniștilor*”, la fel fiind vizibilă atitudinea reporterului față de PCRM.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de raport, Euro TV a avut mai multe știri (8) care, deși nu erau controversate, ar fi necesitat mai multe surse și informații de context. Astfel, știrile despre sondajele de opinie, care vorbesc despre topul candidaților cu șanse de a învinge în alegeri, dar și topul încrederii populației în politicieni, a conținut doar date din sondaj anunțate la conferința de presă. Nu au fost incluse și păreri ale experților la acest subiect, deși ar fi fost necesare. La fel, în știrea privind necesitatea unificării AIE pentru a crește șansele lui Chirtoacă în turul doi, vorbesc doar experți care vin să susțină teza unificării (7 iunie), în materialul despre rezultatele alegerilor anunțate de CEC, vorbește doar președintele comisiei Iurie Ciocan (7 iunie), în materialul privind cheltuielile concurenților în campanie, sunt prezentate doar cifre, fără opinii ale experților în domeniu (6 iunie).

Postul a avut anumite probleme la respectarea principiilor echilibrului surselor. În cele 16 subiecte cu caracter controversat, în 7 (43%) nu au fost prezente toate părțile. Este vorba despre știrea privind raportul Promo-LEX care conține acuzații la adresa unor candidați și birourilor electorale, dar replica acestora nu apare (3 și 6 iunie), materialul de la conferința de presă a lui Mihai Godea, care acuză AIE de inactivitate (31 mai), raportul CJI care prezintă date despre comportamentul defectuos al unor mass media în campanie electorală, dar nu e solicitată și opinia acestora (2 iunie), conferința de presă a IDOM, care lansează acuzații la adresa administratorilor unor spitale de psihiatrie (7 iunie) etc.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada monitorizată nu au fost înregistrate cazuri de utilizare a unui limbaj peiorativ sau licențios precum și a unor imagini capabile să deformeze realitățile și să pună la îndoială respectarea standardelor etice și profesionale de către jurnaliștii de la Euro TV.

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, Jurnal TV a difuzat 68 de știri cu caracter electoral direct și indirect⁴. Cele mai multe materiale cu caracter electoral direct au fost incluse în cadrul rubricii „Alegeri locale 2011” (de menționat că postul dat include în această rubrică știrile în care este vorba despre candidații la funcția de primar sau consilier). Alte materiale care cad sub incidența prezentei monitorizării (în care este vorba despre lideri de partide care participă la

³ **FURĂ**, *fur*, vb. I. Tranz. 1. A-și însuși pe ascuns sau cu forța un lucru care aparține altcuiva; a lua ceva fără nici un drept de la cineva, păgubindu-l; a hoți, a jefui, a prăda. ◇ Loc. adj. *De furat* = care a fost luat prin furt.

◇ Expr. *Pe furate(le)* = prin furt, prin răpire, prin hoție.

⁴ Din motive tehnice (lipsa semnalului), nu a putut fi vizionat buletinul de știri de duminică, 12 iunie, ora 20.00.

campanie, dar nu candidează la funcția de primar sau consilier, precum și știrile bazate pe informațiile de la Comisia Electorală Centrală, Consiliul Electoral de Circumscripție etc.) nu au fost incluse în această rubrică specială. Totodată, rubrica „Alegeri locale 2011” a lipsit în săptămâna de după alegeri, deși în acest răstimp au fost puse pe post cele mai multe materiale electorale.

În perioada de raport, Jurnal TV a informat despre rezultatele Barometrului de Opinie Publică, opiniile unor concurenți electorali față de acest sondaj, unele evenimente de campanie ale concurenților Dorin Chirtoacă, Igor Dodon, Radu Bușilă, Mihai Godea, Valentina Buliga și Victor Bodiu, incidente de campanie (cazul unui candidat PD din raionul Criuleni), solicitarea președintelui PLDM, Vlad Filat, de a o retrage din cursă pe Valentina Buliga, candidat PD la funcția de primar al Chișinăului etc. Mai multe materiale s-au referit la acuzațiile ce și le aduc principalii candidați la funcția de primar al Capitalei, Dorin Chirtoacă și Igor Dodon (în perioada 30 mai – 5 iunie e vorba în special de acuzații legate de achiziționarea troleibuzelor din Belarus, iar după anunțarea rezultatelor primului tur e vorba despre învinuiri privind falsificarea rezultatelor alegerilor). Pe 5 iunie, în ziua alegerilor, au fost puse pe post mai multe materiale privind mersul votării (7 materiale electorale în jurnalul orei 20.00), iar în perioada imediat următoare Jurnal TV s-a referit la rezultatele primului tur de scrutin, contestațiile unor concurenți electorali, neregulile înregistrate de observatori și concurenți, lansarea lui Dorin Chirtoacă și Igor Dodon în campania pentru turul doi, etc.

Imparțialitate și obiectivitate

În general, postul Jurnal TV a reflectat subiectele relevante de o manieră corectă și echidistantă. Candidatul PL la funcția de primar al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, și cel al PCRM, Igor Dodon, apar deseori în aceleași materiale, în contextul acuzațiilor pe care și le aduc reciproc. În total, Jurnal TV se referă la Chirtoacă și Dodon în câte 21 de materiale. Totuși, contextul în care apar aceștia este diferit: candidatul PL apare în lumină neutră și pozitivă, iar cel al PCRM în context neutru și negativ. În câteva materiale electorale cu caracter direct sau indirect se remarcă o oarecare defavorizare a PCRM și, implicit, a candidaților acestei formațiuni. Pe 31 mai, de exemplu, Jurnal TV a difuzat un material despre „Cimitirul eroilor” din Chișinău, care, potrivit reporterului, este „*mai mult obiectul unei comercializări dubioase a ex-guvernării comuniste decât un cimitir de onoare*”; pe 11 iunie în jurnalul orei 20.00 este inclus materialul „Câte 500 de lei pentru foștii deportați” (știrea nr. 8 în jurnal, despre întâlnirea premierului Vlad Filat cu un grup de foști deportați și deținuți politici), în care prezentatorii spun că „*Filat a menționat că toată lumea trebuie să știe ce s-a întâmplat în acea perioadă de timp pe care unii o consideră încă o perioadă de glorie și bunăstare*”. În același timp, reporterul spune că președinta Asociației foștilor deportați și deținuți politici, Valentina Sturza, a menționat că „*de doi ani, de când s-a schimbat puterea, s-a schimbat și atitudinea față de foștii deportați și deținuți politici*”.

Igor Dodon este defavorizat în știrea „Damian Hâncu cheamă la alegeri” (8 iunie, nr. 7), în care prezentatorii spun chiar din lead: „*veniți acasă și votați împotriva ciumei comuniste (sublinierea noastră). Este îndemnul lui Damian Hâncu, victima evenimentelor din aprilie 2009. El îi îndeamnă pe chișinăuieni să nu se lase ademeniți de promisiunile lui Igor Dodon și să-l voteze pe Dorin Chirtoacă*” (sublinierea noastră). În același material, sunt publicate fragmente din declarația lui D. Hâncu, care spune că „*mâinile candidatului*

PCRM sunt murdare de sângele celor omorâți în aprilie 2009, „**să nu permitem criminalilor care au omorât protestatari pașnici în aprilie 2009 să ne fure viitorul european**” (sublinierea noastră). Iar pe o burtieră explicativă e scris: „**Tânărul crede că locuitorii capitalei se vor afla în pericol dacă Dodon va deveni primar**” (sublinierea noastră). De menționat de asemenea că, în câteva știri (ex. 7 iunie/știrea 6, 9 iunie/știrea 5), când este vorba despre Igor Dodon, prezentatorii îi mai spun „tovarășul” (iar reprezentanților PCRM - „tovarășii”).

Marea majoritate a știrilor au fost imparțiale, fără a fi sesizată atitudinea personală a reporterilor față de subiectele abordate. Totuși, au fost înregistrate câteva materiale în care unele expresii utilizate reprezintă aprecieri ale jurnaliștilor. Astfel, la 3 iunie, în știrea 5, prezentatorul spune că "*promisiunile curg gârlă*", iar "*candidații încearcă din răspuțeri să câștige încrederea alegătorilor indeciși*". Pe 8 iunie, în știrea nr. 6, prezentatorul afirmă "*Show-ul din Parlament s-ar putea muta în Consiliul municipal Chișinău*". La 9 iunie, în știrea nr. 6 reporterul spune că "*liderii AIE se unesc în sfârșit împotriva dușmanului comun*". Iar pe 10 iunie, titlul știrii nr. 7 (despre ședința de la Primărie a consilierilor aleși pe lista PCRM) este "*Dodon o face pe șeful*". Iar în text se spune că "*Dodon o face deja pe șeful la Primărie*", "*nerăbdarea comuniștilor de a se apuca de lucru este însă ilegală*". Textul nu este atribuit vreunei surse, aparținând reporterilor.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Marea majoritatea a materialelor puse pe post de Jurnal TV în perioada de referință au fost corecte și echilibrate, prezentând opinii variate cu privire la evenimentele descrise în știri. Aproape toate materialele controversate, 13 în total, au prezentat și opinia părților vizate/acuzate. Excepție a făcut un singur material. În acest caz, reporterii nu au inclus cea de-a doua părere și nici nu au explicat dacă au făcut vreo tentativă să-i găsească pe cei vizați. Astfel, în știrea din 31 mai (nr. 6 în jurnal), „*Stop distrugerii centrului istoric*”, în care candidatul PPCD, Radu Bușilă, și președintele acestei formațiuni, Victor Ciobanu, „*acuză administrația locală de corupție și scheme frauduloase în domeniul construcțiilor*” (cum se spune în lead-ul știrii), iar „*apelurile către Ministerul Culturii, Procuratură, Primărie nu au cunoscut sorți de izbândă*” și „*distrugerea monumentelor continuă*”, urma să fie inclusă și replica celor acuzați.

De menționat că în știrea „*Răfuială politică la Orhei*” (8 iunie, știrea nr. 5 în jurnal), în care este vorba despre un conflict dintre primarul degrevat al orașului Orhei, care a candidat pentru un nou mandat de primar, Ion Stratulat, și candidatul la funcția de consilier, Nicanor Pulbere, tot el șef al Întreprinderii locativ-comunale din oraș, demis din această funcție de I. Stratulat, se spune că unele persoane implicate în conflict au refuzat să discute cu reporterul Jurnal TV (e vorba despre I. Stratulat și noul șef al Întreprinderii locativ-comunale). Și în știrea „*Damian Hâncu cheamă la alegeri*” (8 iunie) se precizează că s-a încercat să se obțină reacția lui Igor Dodon.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada dată nu s-au înregistrat abateri de la normele deontologice privind limbajul și imaginile utilizate de Jurnal TV în buletinele de știri monitorizate.

Implicarea în campania electorală

Postul privat de televiziune cu acoperire regională N4 a difuzat în perioada 30 mai – 12 iunie, 68 de știri cu caracter electoral direct sau indirect. În săptămâna de monitorizare de până la alegerile din 5 iunie, postul a continuat să informeze publicul despre mersul campaniei electorale și să prezinte evenimentele organizate de principalii candidați la funcția de primar al Capitalei.

O atenție deosebită în această perioadă este atrasă evenimentelor la care participă premierul Vlad Filat sau sunt produse de către acesta. În cele cinci zile de monitorizare dinaintea alegerii, Filat este subiect de știre în 12 reportaje (30 mai – vizită la Cotul Morii, cel mai popular politician și donație pentru un centru de reabilitare a copiilor; 31 mai – Ultimul clopoțel la Sângera; 1 iunie – Ziua internațională a copiilor și laureat al Premiului pentru Libertate; 2 iunie – două subiecte de la conferința de presă organizată de Premier și întâlnirea cu Selecționata națională la fotbal; 3 mai – ajutor financiar pentru un halterofil și declarații la Nisporeni etc.). Pe lângă aceste subiecte, mai sunt și alte reportaje în care premierul apare cu reacții și opinii pe marginea unor întâmplări sau acuzații din partea unor concurenți electorali. Menționăm că imediat după știri, blocul de publicitate electorală începea cu spotul în care Premierul pe fundalul simbolurilor PLDM cheamă alegătorii să voteze echipa acestui partid. În situația creată, transferul de imagine de la Premierul care le reușește și se implică în toate la cel de reprezentant al unui concurent electoral este foarte vizibil și influențează percepția telespectatorilor.

În a doua jumătate a perioadei monitorizate (6-12 iunie), adică după alegerile generale locale din 5 iunie, majoritatea știrilor monitorizate (34 de subiecte) au ținut mai mult de prezentarea rezultatelor alegerilor locale și interpretarea acestora de către diferiți actori politici. Totodată în aceste zile au fost inserate și 6 subiecte cu implicarea celor doi concurenți electorali care vor continua lupta pentru șefia capitalei – Dorin Chirtoacă și Igor Dodon. Acestea se axează mai mult pe acuzații reciproce (7 iunie – Liberalii acuză PCRM de fraudarea alegerilor de duminică; 8 iunie – candidatul PCRM, Igor Dodon, declară că *Păpușarul* a finanțat și campania electorală a liberalului Dorin Chirtoacă; 9 iunie – Candidatul comunist Igor Dodon cere Procuraturii Generale să-l ancheteze pe Dorin Chirtoacă de delapidări de bani publici; 10 iunie – Dorin Chirtoacă îl acuză pe Igor Dodon de falsificarea Monitorului Oficial al României).

Obiectivitate și imparțialitate

Din cele 68 de știri cu caracter electoral direct sau indirect, 7 au probleme la capitolul obiectivitate și fapte neseperate de opinie. În goană după senzații tari și pentru a face subiectul mai atractiv, reporterii de la N4 uită să delimiteze propria opinie de informațiile prezentate în știre și își permit să generalizeze sau să dea aprecieri unor fapte și evenimente. Spre exemplu, pe 31 mai premierul a fost prezent la sărbătoarea ultimului clopoțel de la liceul din localitatea Sângera. Reporterul spune: „*Și precum îi este obiceiul lui Vladimir Filat, acesta a venit cu cadouri pentru copii de la liceu*”. Această generalizare face din

premier un politician care are mereu un cadou pentru cineva. Sau, pe 3 iunie, N4 pune pe post un material despre răspunsul Valentinei Buliga, candidat PD la funcția de primar, la cererea lui Filat de a se retrage din cursă. Felul prin care reporterul începe știrea: „Valentina Buliga nu vrea și punctum”, creează impresia că aceasta este îndărătnică, iar pentru cei care nu și-au dat seama, reporterul mai adaugă: „Candidatul PDM la funcția de primar al Capitalei refuză **categoric** (s.n.) să se retragă din campania electorală în favoarea lui Dorin Chirtoacă”. Cuvântul subliniat și accentul pus pe el de către reporter, poate deranja urechea unui consumator de știri.

Lista unor aprecieri care aparțin reporterilor de la N4 poate fi continuată și cu alte exemple. Ne vom opri doar la alte două cazuri când aceștia și-au arătat uimirea și surprinderea prin felul în care s-au exprimat. Pe 8 iunie pe post este pus un reportaj despre reacția Întreprinderii de Stat „Registru” la multiplele cazuri de acordare a vizei de reședință înainte de alegeri. Reporterul exclamă „**Iar culmea este** (sublinierea ne aparține) *că legea nu interzice ca într-o locuință de câțiva metri pătrați să fie înregistrați, de exemplu, o sută de oameni*”. La fel se întâmplă și pe 9 iunie când autorii reportajului despre consolidarea Alianței pentru Integrare Europeană înainte de turul doi al alegerilor primarului din capitală se bucură: „*În sfârșit oficial, AIE îl susține pe Dorin Chirtoacă în cel ce-al doilea tur al alegerilor pentru funcția de primar general*”.

Observațiile de mai sus au menirea să atragă atenția reporterilor la felul cum scriu și cum se exprimă în legătură cu anumite subiecte. Din cele relatate, reiese că aceștia au dat dovadă de o exagerare a unor așteptări sau, poate, de nestăpânire a propriilor emoții.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada monitorizată, postul de televiziune N4 a asigurat în linii generale pluralismul de opinie în știri. Totuși, reporterii ar trebui să fie mai atenți la felul cum își structurează reportajele, deoarece, chiar dacă și se respectă dreptul la replică, unele materiale nu sunt echilibrate. Drept exemplu poate servi subiectul din 3 iunie în care se vorbește despre o coaliție anti PLDM la Cărpineni, Hâncești, formată din trei partide PL, PCRM și PDM. Din material reiese că aceste partide au înaintat un singur contracandidat celui de la PLDM. În reportaj este prezent candidatul PLDM și Vlad Filat. Pentru pluralism de opinie, reporterii iau și poziția PL, prin intermediul lui Dorin Chirtoacă. Acesta respinge acuzațiile. Dar autorii revin la ideea de la început și termină reportajul cu următoarea frază: „*Liberal democrații insistă că PL, PCRM și PDM au un singur candidat*”. Acest final răstoarnă orice echilibru firav al surselor pe care au încercat să îl construiască reporterii și dau și o nuanță de tendențiozitate materialului.

În perioada monitorizată, fiecare al cincilea material cu caracter electoral direct sau indirect (12 din 68) a fost cu caracter controversat și toate au inclus și replica din partea părții vizate.

Limbajul și imaginile video utilizate

Cu unele excepții menționate mai sus în capitolul *Obiectivitate și imparțialitate*, limbajul știrilor de la postul de televiziune N4 tinde să fie unul corect și echilibrat din punct de vedere al deontologiei. Același lucru se poate spune și despre utilizarea imaginilor și a altor elemente de montaj.

PRESA SCRISĂ

adevărul.md

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, cotidianul *Adevărul* a avut în total 38 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect, inclusiv publicitatea electorală marcată corespunzător. Până la ziua alegerilor, articolele au vizat mersul campaniei, declarațiile/reacțiile concurenților electorali, aprecierea sondajelor de opinie, editoriale și comentarii despre alegeri și miza acestora, detalii despre procedura de vot, informații despre încălcările înregistrate de observatori etc. După data scrutinului, ziarul a relatat despre rezultatele exit-poll-ului și eroarea acestuia, datele preliminare ale CEC, rezultatele alegerilor în unele localități din țară, aprecierea acestora de diferiți oameni politici și experți, criticile aduse corectitudinii alegerilor de către MAE al Rusiei, desfășurarea turului doi de scrutin în Capitală și decizia Alianței pentru Integrare Europeană de a-l susține pe candidatul PL Dorin Chirtoacă etc. De asemenea *Adevărul* a mediatizat asasinarea președintelui Federației de Tenis Igor Țurcan, fost șef de campanie a candidatului independent la funcția de primar general de Chișinău Mihai Godea. La 10 iunie, a fost publicat articolul „*Comunistul Dodon minte că l-am cenzurat*”, ca reacție la acuzațiile de cenzură lansate de candidatul PCRM în adresa redacției *Adevărul*.

Imparțialitate și obiectivitate

Principiul deontologic al imparțialității și obiectivității jurnalistice a fost respectat de ziaristi de la *Adevărul* în toate știrile electorale publicate în această perioadă. La fel, principiul separării opiniilor de fapte a fost respectat, iar judecățile de valoare exprimate în editoriale au avut o bază factuală și nu au urmărit distorsionarea adevărului.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Din punct de vedere editorial, ziarul a fost nepărtinitor și echidistant, nu a prezentat informații dintr-o singură perspectivă, iar pluralismul de opinie și dreptul la replică a fost respectat în majoritatea absolută a materialelor din *Adevărul*. În materialul „*Marsș comunist împotriva Alianței*” (30 mai) care are un caracter controversat, deoarece conține acuzațiile PCRM și cererea ca AIE să demisioneze, nu este prezentată opinia reprezentanților alianței de guvernare, însă este citată opinia unei trecătoare anonime care se pronunță împotriva comuniștilor. În celelalte știri sunt prezente opiniile tuturor părților implicate.

Limbajul și imaginile utilizate

Materialele din *Adevărul* sunt scrise cu respectarea normelor deontologice și nu conțin expresii peiorative sau licențioase care ar eticheta anumiți concurenți electorali. În toate materialele ce cad sub incidența prezentei monitorizări, a fost utilizat un limbaj corect, iar imaginile au fost informative, fără a se abate de la normele etice.

Implicarea în campania electorală

În perioada 30 mai – 12 iunie 2011, în cele opt ediții ale ziarului *Moldova Suverană* au fost publicate 60 de articole cu caracter electoral direct și indirect, inclusiv materiale care apar la rubrica „Electorală 2011”. Ca gen jurnalistic, de cele mai multe ori, acestea au fost analize și materiale de opinie. Ca și în perioada precedentă, știrile au fost puține și deseori sumare (de cele mai multe ori sunt știri ale agenției Moldpres sau nesemnate). Ziarul a inserat 5 texte publicitare la rubrica „Electorală 2011” cu mențiunea „Achitat din fondul electoral” (toate au fost publicate în perioada 31 mai – 3 iunie), dar și câteva materiale publicitare nemarcate corespunzător (de exemplu, materialul „*Igor Dodon: Pe 5 iunie am câștigat în orașul Chișinău, pe 19 iunie voi câștiga și în întreg Municipiul*”, publicat pe 10 iunie, vezi studiul de caz).

Publicația oferă în continuare spațiu foarte mare pentru materialele de opinie (semnate de cele mai multe ori de către angajații ziarului), dar și pentru articolele electorale plătite, care de obicei încep pe pagina 1 și continuă pe pagina 2 sau 3 (acestea aparțin staff-ului candidatului PCRM sau analiștilor politici care scriu pentru site-ul *ava.md*, întru susținerea candidatului PCRM Igor Dodon), în detrimentul materialelor informative. Astfel, cititorului nu îi este oferită suficientă informație pentru a putea să-și formeze independent opinii.

Moldova Suverană continuă să mediatizeze selectiv evenimentele din campanie, cititorii fiind informați în special despre evenimentele electorale organizate de PCRM, în unele cazuri menționându-se că materialele sunt publicitare, iar în alte cazuri - nu.

Materialele de opinie din acest ziar sunt de cele mai multe ori defăimătoare la adresa candidatului PL pentru funcția de primar al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, președintelui PL, Mihai Ghimpu, președintelui PLDM, Vlad Filat, sau la adresa altor reprezentanți ai AIE. Aceste articole abundă în acuzații, autorii utilizează un limbaj peiorativ, imaginile sunt trucate și contravin principiilor etice și deontologice.

Obiectivitate și imparțialitate

În majoritatea materialelor publicate în cele opt ediții ale ziarului din perioada 30 mai – 12 iunie se observă favorizarea clară a candidatului PCRM la funcția de primar al Capitalei, Igor Dodon, și defavorizarea contracandidatului acestuia, Dorin Chirtoacă (PL). Igor Dodon sau liderul PCRM, Vladimir Voronin, au fost menționați în 30 de materiale, toate în context pozitiv. Drept exemple pot servi articolele „*Igor Dodon s-a întâlnit la Moscova cu mai mulți oficiali ruși*” (31 mai), „*Dodon nu reprezintă doar soluția, ci și salvarea Chișinăului*” (31 mai), „*Chișinăul are nevoie de un manager anticriză*” (3 iunie), „*Igor Dodon - anotimpul schimbării civilizatorii*” (3 iunie), „*Moldova a ales Partidul Comuniștilor*” (9 iunie), „*Igor Dodon: Pe 5 iunie am câștigat în orașul Chișinău, pe 19 iunie voi câștiga și în întreg Municipiul*” (un interviu cu Igor Dodon, publicat pe 10 iunie) ș .a.

Pe de altă parte, toate cele 26 de materiale care îl vizează pe Dorin Chirtoacă îl prezintă pe acesta în lumină negativă, uneori fiind prezentate informații defăimătoare false. În perioada

menționată, *Moldova Suverană* continuă să publice, în fiecare ediție a ziarului, seria de materiale cu supratitlul „*Nereguli de pe vremea când la Primărie Ghimpu era președinte al CMC*”. Acum apare și titlul „*Este Chirtoacă un primar necorupt?*” sau „*A fost Dorin Chirtoacă un primar necorupt?*” (un raport de audit privind executarea bugetului municipal Chișinău pe anul 2009). Toate aceste texte sunt însoțite de imagini ce îi prezintă pe Dorin Chirtoacă și Mihai Ghimpu (uneori și pe Serafim Urechean), iar vina pentru problemele depistate în raportul de audit este transferată pe seama lui Chirtoacă și Ghimpu. Alte exemple de materiale tendențioase, care nu întrunesc standardele jurnalismului de calitate, sunt articolele „*Răul cel mare*” (care are și cu supratitlul „*Nu vă fie frică, Chirtoacă tot pică!*” (1 iunie), „*După privatizarea IPTEH, Filat a pus ochii și pe spitalul "Toma Ciorbă"* (1 iunie), „*Cât de departe poți să ajungi cu minciuna sau Alianța a pierdut frâiele guvernării*” (2 iunie), „*Cu Filat și cu Chirtoacă parcă ne-am afla în troacă!*” (2 iunie), „*Calicii liberali!!!*” (3 iunie), „*Filat - contrabandă, Băsescu - propagandă!*” (9 iunie) ș.a.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Moldova Suverană nu a reușit nici în această perioadă de monitorizare să asigure pluralismul de opinie. În 24 de articole, informațiile au fost prezentate dintr-o singură sursă sau din mai multe surse, dar dintr-o singură perspectivă. Ziarul continuă să ignore principiul citării obligatorii a ambelor părți în materiale controversate. Astfel, în nici unul din cele 17 materiale care au abordat un subiect controversat sau în care au fost lansate acuzații la adresa unui concurent electoral sau a partidului pe care acesta îl reprezintă, nu a fost asigurat dreptul la replică, așa cum cer normele deontologice.

Limbajul și imaginile utilizate

În 20 de materiale publicate în *Moldova Suverană* au fost utilizate expresii peiorative, insinuante și semi-licențioase, caricaturi, colaje nemarcate corespunzător sau imagini trucate în scop de manipulare. Ca și în perioada precedentă, cel mai des este atacat candidatul PL la funcția de primar al Chișinăului, Dorin Chirtoacă. Acesta este numit *Dorin Kirtokoiul* (31 mai), *băiatul ăsta bătrân cu coșuri pe față* (1 iunie), *deja trecutul tânăr Dorin Chirtoacă*, *Chirtoacă-Chiștoacă*, *flăcăul bătrân* etc. (într-un articol publicat pe 2 iunie), *edili calici* (3 iunie) etc. Despre AIE se scrie că e *o uniune de interese financiare de grup a unor clanuri, carteluri politico-oligarhice, canalii liberală, guvernanți aventurieri, guvernanți la drumul mare* (31 mai), *avortoni politici* (1 iunie), *niște politicieni bezmetici, corupți, fuduli, șantajabili și ușor de cumpărat în schimbul renunțării la demnitatea națională* (3 iunie) etc. De cele mai multe ori, aceste etichete se conțin în materiale de opinie. Or, potrivit codului deontologic, *opiniile, prin natura lor, deși sunt subiective, și nu ar trebui să se supună criteriului de corectitudine în raport cu realitatea trebuie totuși să intre sub incidența exprimării oneste și etice a lor.*

Totodată, fotografiile sau colajele foto de cele mai multe ori îl înfățișează pe Dorin Chirtoacă în ipostaze defavorabile și nu au legătură cu subiectul articolului. De exemplu, într-un material din seria "Este Chirtoacă un primar necorupt?", este publicată o fotografie făcută în timpul unei slujbe religioase, iar candidatul PL la funcția de primar al Capitalei și Mihai Ghimpu țin niște lumânări în mână (2 iunie, p. 2). Tot pe 2 iunie este publicată o fotografie trucată, în care pe lângă Mihai Ghimpu care leagă un șorț unei femei apare și Dorin Chirtoacă, deși el nu participase la acea acțiune electorală când președintele PL a împărțit șorturi unor vânzătoare dintr-o piață din Chișinău (articolul „*Cu Filat și cu*

Chirtoacă parcă ne-am afla în troacă!”, p. 3). Alt exemplu în acest sens: fotografia trucată în care Dorin Chirtoacă apare pe scările unui troleibuz (materialul „*Chișinăul are nevoie de un manager anticriză*”, 3 iunie, p. 3). De asemenea, articolul „*Liberal-democrații au declarat război deschis democrației*” (8 iunie, p. 1 și 3) are două fotografii, una dintre care sugerează că D. Chirtoacă ar fi unul dintre cei care pe 7 aprilie 2009 au furat calculatoare din Parlament, iar cea de-a doua este o caricatură a unui bărbat care se roagă și textul „*Dă-ne, Doamne, mintea cea de după alegeri...*”.

Implicare în campania electorală

Ziarul *Timpul de dimineață* a publicat în perioada monitorizată 95 de articole cu caracter electoral direct sau indirect. Majoritatea acestora – 60 la număr – au fost articole de opinie, alte 28 de articole au avut un caracter de informare, iar șapte au fost texte și anunțuri publicitare. În perioada menționată, *Timpul de dimineață* are și interviuri cu diferite persoane în care este lăudat un anumit concurent electoral și pot fi catalogate ca publicitate mascată. Printre acestea menționăm dialogul cu studentul Orest Dabija, „*Participarea la vot nu este o opțiune, ci o obligație*” (31 mai), cu Constantin Becciev, șeful Apă Canal Chișinău – „*Apă-Canal a devenit o întreprindere rentabilă*” (2 iunie), și compozitorul Eugen Doga – „*Solutia e una: Chirtoaca - primar*” (3 iunie). Toate aceste, dar și majoritatea articolelor de opinie vin să sprijine candidatura lui Dorin Chirtoacă pentru funcția de Primar general al Capitalei.

Menționăm că după alegeri ziarul publică de trei ori mai multe știri în comparație cu perioada de până la 5 iunie (7 în prima săptămână de monitorizare și 21 în săptămâna a doua). Acestea sunt despre rezultatele alegerilor din mai multe localități din țară, dar accentul rămâne în continuare pe situația postelectorală din capitală unde se va merge la un al doilea tur de scrutin.

Imparțialitate și obiectivitate

Știrile și alte materiale cu caracter informativ publicate în perioada monitorizată respectă principiile imparțialității și obiectivității. Subiectele despre sondajele de opinie, dar și cele despre rezultatele alegerilor sunt corecte din punct de vedere al structurării și abordării informației.

Articole de opinie, care prevalează în ziar, au cu totul altă abordare. Fiecare al cincilea subiect (20 din 95) vine să sprijine deschis sau voalat candidatura lui Dorin Chirtoacă la funcția de primar al Capitalei. Autorii cheamă alegătorii să participe activ la alegerile din 5 iunie și să ofere sprijinul pentru democrație și continuarea reformelor. Candidatul Partidului Comuniștilor din Republica Moldova la funcția de primar general al Capitalei apare în într-un număr de articole comparabil cu cel al Partidului Liberal (17 la 20). Atâta doar că acestea nu îi sunt favorabile. Pe 1 iunie, în articolul „*Cine îl votează pe Dodon?*”, comentatorul ajunge la concluzia că: „*Electoratul comunist (adică alegătorii lui Dodon de duminică) este o masă de oameni compactă, îndobitocită și manipulată peste limita oricărui bun-simț*”, iar despre alesul acestora spune că: „*...nu este zi ca să nu emită vreo minciună, uneori chiar două*”. Aceași ironie la adresa candidatului comunist o găsim și în

articolul din 31 mai, republicat pe 3 iunie, „*Mal-do-va atacă Moldova!*”, în care se vorbește despre ultimele pregătiri ale lui Igor Dodon pentru alegerile din 5 iunie: vizita la Moscova, marșuri prin capitală. După aceste înșirui, materialul se încheie cu îndemnul de a salva la 5 iunie „*Moldova de Mal-do-va, Va-ro-nin și Da-don*”.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Știrile despre mersul campaniei electorale, dar și rezultatele alegerilor sunt corecte chiar dacă nu întotdeauna ziarul reușește să asigure o diversitate a surselor. În perioada monitorizată ziarul înregistrează mai multe probleme la capitolul lipsa pluralismului de informații prin prezentarea unui singur punct de vedere (8 articole). După alegerile din 5 iunie, publicația informează despre cum s-a votat în mai multe localități făcând trimitere la surse oficiale – Comisia Electorală Centrală și Consiliile Electorale de Circumscripție. Rămân în afară observatorii locali și participanții la scrutin.

În patru materiale din cele cinci articole cu caracter controversat în care sunt aduse acuzații la adresa concurenților electorali este prezentă doar o singură parte. Astfel, cu două zile înainte de alegeri, *Timpul de dimineață* publică un articol pe aproape două pagini despre candidatul PCRM la funcția de primar al capitalei în care se explică „De ce Dodon este un pericol pentru Chișinău!”. Articolul nu este semnat și admite mai multe încălcări ale normelor jurnalistice prin învinuirile aduse candidatului fără a solicita o reacție din partea acestuia. „*Candidatul comunist la funcția de primar al Chișinăului, Igor Dodon, minte de îngheață apele în plină vară. Afirmatia nu e o diversiune din partea noastră, așa cum îi place lui să bâzâie în ultimul timp, ci e, din păcate, un trist adevăr. Dodon spune că luptă contra corupției, pe când realmente a pus umărul la înflorirea fenomenului. Dodon își declară venituri modeste, deși în realitate trăiește ca un boier*”, sunt doar câteva din afirmațiile pe care le face anonimul fără ca să ofere mai jos detalii concrete și bine documentate. Se bazează doar pe surse din presă, iar pentru a fi mai „convingător” articolul este însoțit de mai multe caricaturi și poze cu mașini despre care se spune că ar fi ale lui Dodon.

În perioada monitorizată observăm în ziarul *Timpul de dimineață* mai multe articole care nu întotdeauna reușesc să asigure un echilibru al surselor și trădează o părtinire din partea autorilor acestora. Spre exemplu pe 8 iunie Pavel Păduraru le spune cititorilor „*Iată cu cine I. Dodon vrea să facă ordine în Chișinău!*”. Autorul trece în revistă mai mulți membri ai PCRM și apropiați ai partidului care se fac vinovați de delapidări în sumă de milioane bugetul statului. Este o trecere în revistă a celor mai răsunătoare cazuri din presă fără ca jurnalistul să încerce să se documenteze și din alte surse. „*Nu sunt povești, ci fapte demonstrate de reviziile instituțiilor abilitate sau de organele de urmărire penală*”, ne asigură jurnalistul, dar deducția lui este alta: „*Astfel, concluziile despre ordinea pe care ar face-o în Chișinău un astfel de om - cu o astfel de echipă! - sunt clare*”. Drept răspuns la mai multe nedumeriri ale cititorilor, ziarul republică articolul în ediția din 10 iunie.

Limbajul și imaginile utilizate

La acest capitol menționăm că limbajul știrilor electorale din ziarul *Timpul de dimineață* este corect și echilibrat, iar cel al comentariilor este ușor ironic pe alocuri, dar nu exagerează în etichetări sau acuzații la adresa unor candidați. Într-un singur articol au fost

utilizate caricaturi care vin să susțină afirmațiile din textul alăturat și anume că Igor Dodon „*trăiește ca un boier*”. (*De ce Dodon este un pericol pentru Chișinău!*” 3 mai).

Implicarea în campania electorală

Nezavisimaia Moldova publică în perioada 30 mai – 12 iunie, 87 de articole cu caracter electoral direct și indirect. Publicația atrage o atenție deosebită în această perioadă evenimentelor electorale organizate de către Partidul Comuniștilor din Republica Moldova și candidatul acestora la funcția de primar al Capitalei, Igor Dodon. Pe data de 31 mai sunt rezervate trei pagini în care este reflectat cu amănunte așa-numitul marș social din 29 mai organizat de această formațiune pentru susținerea candidaților săi la funcția de consilieri municipali și primar al municipiului Chișinău. Fotografii, impresii, apeluri: toate îl conving pe cititor că actualul regim trebuie curmat și că singura soluție este PCRM. Aceeași tonalitate este menținută pe parcursul întregii săptămâni electorale în știri (14 subiecte) și articole de opinie (21 subiecte). Proportia dintre știri și articole de opinie se schimbă după alegeri. În cele patru ediții din 7, 8, 9 și 10 iunie în ziar sunt publicate 31 de știri și 21 de articole de opinie. Informația din acestea se referă la victoriile repurtate de către PCRM în alegerile locale și comportamentul nu tocmai corect al unor concurenți electorali, dar și observatori la alegeri.

Obiectivitate și imparțialitate

Potrivit monitorizării, în perioada de raport aproximativ un sfert din materialele publicate (21 din 87) au probleme la capitolul obiectivitate și separarea faptelor de opinii. Pe fundalul acestor încălcări ale normelor jurnalistice, se profilează o tendință remarcată și în celelalte rapoarte de monitorizare când întreaga informație din ziare este prezentă prin prisma unei dihotomii. La un pol se află candidatul PCRM Igor Dodon, vădit avantajat de cele 18 materiale cu caracter pozitiv, iar la celălalt pol este candidatul PL, Dorin Chirtoacă. Ultimul este pomenit direct în 8 articole cu conținut negativ. Alte 17 articole, știri și comentarii, critică Alianța pentru Integrare Europeană.

În opinia jurnaliștilor de la *Nezavisimaia Moldova*, pe 5 iunie alegătorii din capitală sunt chemați să participe la un eveniment cu adevărat istoric. „*Să votăm pentru ca Moldova să aibă un viitor!*”, cheamă alegătorii jurnalistul și deputatul PCRM Zurab Todua în ediția din 3 iunie. Potrivit lui, doar PCRM poate salva Moldova de la haos și degradare. Această opțiune este susținută și de mai multe scrisori pe care le primește publicația de la cititori. La rubrica „*He могу молчать*” („*Nu pot să tac*”) sunt publicate mai multe pasaje în care candidatul Igor Dodon este prezentat ca cel mai potrivit pentru funcția de primar al capitalei. Nu este clar de ce un locuitor de la Fălești trebuie să vină cu astfel de aprecieri, așa cum se întâmplă în ediția din 2 iunie. Șirul de mesaje de la cititori este continuat și la rubrica „*Газета-читатель-газета*” (*Ziarul-cititorul-ziarul*) din 3 iunie, îngrijită de Ala Meleca. Jurnalista face un colaj de comentarii și crâmpie din poșta redacției, în care AIE este etichetat ca „regim al hoților” care promovează o politică pro-românească și fascistă. Igor Dodon este cel care vine cu o soluție la toate problemele urbei, iar Dorin Chirtoacă nu este bun de nimic.

Prin scrisorile primite de la cititori, ziarul lansează mai multe atacuri la adresa candidatului Partidului Liberal la funcția de primar al Capitalei, Dorin Chirtoacă. Pe 1 iunie în articolul „*Народ не прощает предательства. И снова речь о Дорине Куртоакэ...*” (*Poporul nu iartă trădările. Și din nou despre Dorin Chirtoacă...*) cititoarea Stella Grossu îl acuză pe Chirtoacă de incompetență și imaturitate. „Poporul deja a obosit de el, a cărui loc este prin cluburi și discoteci...”, conchide autoarea, care mai crede că Dorin Chirtoacă a ajuns la starea aceasta jalnică din cauza unchiului Mihai Ghimpu care a trădat Moldova de dragul României. Nici după alegeri cititorii nu au conținut să trimită scrisori pe adresa redacției. La rubrica menționată mai sus „*Зиарул-цититорул-зиарул*” din 10 iunie, jurnalista Ala Meleca vine cu noi comentarii pe marginea mesajelor în articolul „*Алианței îi conviene ca Примăрия să fie condusă de un простăнак*” (*Альянсу выгодно, чтобы примэрию возглавлял дурачок*). Titlul materialului dă tonalitatea celor scrise mai jos, în care Chirtoacă este acuzat de mai multe rele din Capitală, iar soluția pentru toate acestea, este de părere autoarea, ar fi candidatul PCRM, Igor Dodon.

Mulțimea de mesaje care sunt publicate în perioada monitorizată, creează impresia că jurnaliștii încearcă să transfere o parte din propriile convingeri pro și anti pe seama cititorilor. Dincolo de opțiunile celor care trimit mesaje la redacție, merită atenția și felul în care sunt acestea selectate și comentate de către jurnaliștii responsabili de rubricile la care sunt inserate răvașele cititorilor.

Pe fundalul acestei polarizări între candidatul Partidului Liberal și cel al Partidului Comuniștilor, alți pretendenți la funcția de primar general al capitalei nu apar în ziarul *Nezavisimaia Moldova*, cu excepția candidatului Partidului Legii și Dreptății, Marcel Darie. Acesta este protagonistul a două știri, în care vine cu învinuiri la adresa lui Mihai Ghimpu, Dorin Chirtoacă și a fratelui acestuia Lucian Chirtoacă. El îi acuză de scheme de corupție la Primăria Capitalei și de monopol în anumite sectoare. Și candidata Partidului Democrat din Moldova este prezentă în trei materiale, toate cu caracter negativ. Pe 1 iunie, editorialistul Tudor Soroceanu publică articolul „*Fiicare timp își are clovnișii săi*”, (trimitere subtilă la sloganul PDM „*E timpul*” – n.n.). Autorul critică într-un limbaj peiorativ ideea apariției pe panourile electorale din oraș a candidatei PDM la funcția de primar alături de liderul partidului.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Pluralismul de opinie și echilibrul surselor sunt două probleme care marchează activitatea jurnaliștilor de la *Nezavisimaia Moldova*. În perioada monitorizată, aproape fiecare al doilea subiect (37 din 87 de articole) este scris dintr-o singură sursă sau cu prezența unei surse complementare sursei de bază.

Pe 2 iunie, în știrea „*Коррупция в право-охранительной системе Молдовы*”, organizația Adjuta Civis acuză comisariatele raionale de poliție că ar lucra pentru PLDM. Aceste informații sunt bazate, potrivit autorilor, pe un monitoring care demonstrează că în țară crește considerabil indicele de corupție, drept exemple sunt aduse următoarele observații: pentru a fi lăsați să lucreze, șoferii de maxi-taxi din Orhei trebuie să plătească poliției o taxa, bani care sunt utilizați, ulterior, pentru întreținerea organizațiilor teritoriale a PLDM. Reporterii publicației nu au făcut niciun efort să solicite poziția factorilor de decizie de la Orhei sau MAI menționați în acuzațiile preluate de la Adjuta Civic. Este greu să urmărești și

coerența informațiilor din această știre, dar în final autorii monitorizării vin cu un apel: „Asociația cheamă alegători să se gândească bine pentru cine își vor da votul pe 5 iunie”.

În aceeași ediție, deputatul comunist Miron Gagauz, fostul director general al Căilor Ferate din Moldova, vine cu acuzații precum că Guvernul începe vânzarea CFM unei firme din România. Gagauz spune că această tranzacție este ilegală și menționează că întreprinderea este un obiect strategic și nu poate fi privatizată. În știre nu mai este nicio altă sursă, nici de la Guvern, nici de la CFM. Subiectul este continuat, în schimb, a doua zi cu o altă știre preluată de pa agenția Omega, cu o replică dată de liderul PCRM, Vladimir Voronin. Știrea are drept titlu „Vânzarea Căilor Ferate este o altă trădare a intereselor naționale” și revine la noutatea de ieri, dar data aceasta prin interpretările făcute în exclusivitate de Voronin.

Menționăm aici că niciunul din cele 23 de materiale cu caracter controversat în care s-au făcut acuzații directe sau indirecte la adresa unor concurenți electorali nu a oferit dreptul la replică acestora. Spre exemplu, pe 7 iunie ziarul publică articolul „Ниспоренский комиссариат расследует три случая массового подкупа избирателей Демпартией” (*Comisariatul de la Nisporeni cercetează trei cazuri de cumpărare masivă a voturilor de către Partidul Democrat*). În afară de o declarație a comisariului de poliție în știre nu mai este prezentă nicio sursă. Este dubios faptul că nicăieri în declarațiile făcute acesta nu amintește de numele Partidului Democrat. Abia în background, jurnalistul menționează că unul din liderii acestui partid este din Nisporeni, dar că nu se știe nimic despre implicarea lui în împărțirea banilor pentru voturi din acest raion, conchide autorul. O altă știre cu acuzații la adresa unui concurent electoral este articolul din 10 iunie „Куртоакэ сознательно идет на нарушение законодательства” (*Chirtoacă încălcă legislația conștient*). În știre se menționează că Igor Dodon a depus o sesizare la Procuratura Generală cu privire la scheme frauduloase de delapidare a banilor municipalității, protecționism și trafic de influență din partea primarului general Dorin Chirtoacă. Nicio altă sursă în afară de candidatul PCRM nu mai este prezentă în știre.

Nezavisimaia Moldova are și știri în care nu este prezentă nicio sursă! Pe 7 iunie ziarul preia o informație de pe agenția Moldnews în care se vorbește despre faptul că simpatizanții lui Dorin Chirtoacă ar fi început promovarea în rețelele de socializare a ideii unui nou 7 aprilie. Nu este dată nicio adresă de site pe care se promovează această idee. Nu este menționată nicio sursă care să confirme sau să infirme aceste informații. În schimb în toate cele trei aliniate ale știrii sunt reamintite evenimentele din 7 aprilie 2009. Atitudinea ziarului față de aceste evenimente se regăsește în titlul știrii „Еще один "черный вторник" – недопустим” (*Nu vom permite o altă „zi neagră de marți*).

Știrile fără nicio sursă nu sunt o raritate în ziarul *Nezavisimaia Moldova*. În aceeași ediție găsim o altă informație despre încălcările care au avut loc în timpul alegerilor locale de pe data de 5 iunie – „Есть случаи нарушений” (*Există cazuri de încălcări*). De data aceasta este vorba de peste 50 de persoane care au votat având viză de reședință într-un apartament din comuna Stăuceni, municipiul Chișinău. Despre aceasta ziarul a aflat de la „surse informate”, dar care nu au niciun nume. Chiar dacă jurnaliștii au avut încredere deplină în aceste surse, era bine ca informația să fie verificată la organele abilitate pentru a avea cel puțin o sursă oficială.

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul articolelor de opinie viu colorat și pe alocuri peiorativ este însoțit pe alocuri de caricaturi la adresa partidelor din alianța de guvernare, precum și a candidatului Partidului Liberal. Știrile, în general, sunt scrise fără abateri grave de la normele de editare a unor articole cu caracter informativ.

Implicare în campania electorală

În perioada de raport, bisăptămânalul cu acoperire națională *Jurnal de Chișinău* a avut patru ediții în care a publicat în total 49 de materiale relevante prezentei monitorizării, dintre care 8 au fost materiale publicitare marcate corespunzător, iar 1 - publicitatea mascată. 18 din materialele analizate au fost materiale de opinie, dezbateri și pamflete.

Printre subiectele abordate de *Jurnal de Chișinău* în perioada de referință s-au numărat rezultatele BOP publicate de IPP, acuzațiile reciproce pe care și le-au adus Chirtoacă și Dodon, metodele concurenților de a face publicitate cu pancarte la balcoane, dezbateri electorale la rubrica "*Vreau să fiu consilier*". Ziarul a inserat și o pagină de educație electorală, editată de API (3 iunie).

Edițiile de după alegeri au conținut în principal materiale și reportaje de la staffurile electorale ale principalilor concurenți, analize ale datelor CEC, editorial privind rezultatele alegerilor, reacții și, respectiv, publicitate electorală marcată corespunzător.

Imparțialitate și obiectivitate

În perioada de raport, Dorin Chirtoacă, candidatul PL/AIE pentru Primăria Chișinău, a fost protagonistul a 8 materiale, preponderent în lumină pozitivă și neutră, iar contracandidatul său, Igor Dodon – a apărut în 10 materiale, preponderent în context negativ și neutru.

În 4 din totalul de 23 de materiale informative a putut fi sesizată părtinirea și lipsa de obiectivitate a reporterilor față de subiectele în discuție. Astfel, în articolul "Bătălia balcoanelor" (3 iunie, p.3), deși sunt date mai multe păreri ale persoanelor care au ales să afișeze bannere la balcoane sau porți, accentul se pune totuși, subtil, pe anticomunism. Materialul intitulat "Dodon se leagă de troleibuzele lui Chirtoacă" (3 iunie, p.4), conține detalii despre o dezbatere televizată cu participarea lui I. Dodon și D. Chirtoacă. Aceștia se acuză reciproc de corupție. La prima vedere, articolul pare echilibrat, căci conține opiniile ambelor părți. Totuși, judecând după spațiul alocat lui Dorin Chirtoacă pentru a-și expune acuzațiile și detaliile furnizate, devine evidentă părtinirea reporterului în favoarea lui Chirtoacă și defavoarea lui Dodon.

"*Dodon a pierdut în satul său*" titrează ziarul la 10 iunie în pagina 3, deși materialul povestește despre mai multe situații deosebite înregistrate la alegeri în diferite localități, inclusiv în satul de baștină a candidatului PCRM. Deși subiectele sunt diverse, reporterul a ales să vină cu un titlu derutant, care îl prezintă pe Dodon drept perdant, deși acesta nu a candidat în satul său de baștină. De fapt, referirea se face la PCRM în general, care a

acumulat puține voturi în satul respective. Și intertitlul *Nu vrea lumea înapoi în comunism*, denotă tendențiozitatea ziarului față de PCRМ.

De menționat că *Jurnal de Chișinău* a avut în perioada de referință un material care poate fi calificat drept publicitate mascată. Este vorba de apelul "*Împreună pentru Moldova!*" Semnat de președintele PLDM Vlad Filat, care îndeamnă alegătorii să meargă la vot (3 iunie p.3).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Între 30 mai și 12 iunie 2011, *Jurnal de Chișinău* a publicat 5 materiale controversate, dintre care 4 au prezentat părerea ambelor părți. Singurul material în care reporterul a omis să includă replica persoanelor vizate este cel intitulat "AIE în 3D pentru Chirtoacă" (10 iunie, p.9), în care acuzațiile de corupție la adresa lui Chirtoacă sunt echilibrate cu o replică a acestuia care se referă de fapt la fraudele electorale (!) "*Toate întreprinderile municipale procură carburanți de la companii afiliate PL; materialele pentru repararea drumurilor, inclusiv a străzii Alba Iulia, au fost achiziționate dintr-o singură sursă; rutele de microbuz sunt vândute prin intermediul unei scheme frauduloase*", a comunicat Dodon. În replică Chirtoacă a anunțat că PL cere renumărarea voturilor pentru Consiliul Municipal Chișinău (...)

Limbajul și imaginile utilizate

Jurnal de Chișinău a utilizat în articolele analizate un limbaj corect și imagini care nu contravin codului deontologic. Într-un singur material - "*Stafia lui Geoană. Campanie electorală. Vigilență la sediul PCRМ*" (7 iunie)- jurnalistul îl citează pe un deputat comunist care a utilizat limbaj licențios. Deși termenul utilizat nu este citat fidel, câteva litere din interior fiind înlocuite cu puncte de suspensie, oricum termenul poate fi recunoscut și sensul expresiei la fel (*E timpul,.. E timpul s-o f...ți din gara*). Or, în situații de acest fel, reporterii ar fi putut evita utilizarea expresiei, menționând doar că deputatul respectiv a recurs la limbaj licențios/injurături la adresa unui concurent electoral.

4. Concluzii

În baza rezultatelor monitorizării se poate de constatat că, în intervalul 30 mai - 12 iunie, mass media monitorizate au reflectat diferit campania electorală, unele din ele admitând abateri grave de la principiile profesionale și deontologice. Astfel,

- Postul privat cu acoperire națională, Prime TV a respectat standardele profesionale și etice în abordarea subiectelor cu caracter electoral. Postul continuă să favorizeze ușor Partidul Democrat și candidații acestuia la funcția de primari și consilieri locali.
- Postul privat cu acoperire națională NIT a promovat deschis PCRМ-ul, transformându-se într-o portavoce a acestui partid. Volumul foarte mare, dar și conținutul știrilor denotă că, din punct de vedere editorial, NIT este o televiziune partizană politic, ceea ce contravine deontologiei profesionale și prevederilor legale. Majoritatea știrilor de la NIT au fost părtinitoare și, uneori, denigratoare. Postul promovează limbajul jurnalistic agresiv, utilizează imagini ce contravin principiilor profesionale și deontologice.

- Posturile Euro TV și Jurnal TV au avut un comportament mai echilibrat, fără abateri grave de la standardele profesionale și deontologice. Din punctul de vedere al frecvenței și contextului apariției concurenților la Euro TV și Jurnal TV se remarcă o ușoară favorizare a candidatului PL la funcția de primar de Chișinău.
- Postul de televiziune N4 respectă, în general, standardele deontologice și profesionale de reflectare a campaniei. N4 a favorizat ușor PLDM prin frecvența mare a știrilor despre liderul acestei formațiuni, tot el și premierul țării.
- Ziarul *Adevărul* a reflectat sfârșitul campaniei echilibrat, fără a se situa de partea unor sau altor concurenți electorali.
- În *Jurnal de Chișinău* nu au fost înregistrate abateri evidente de la standardele profesionale și deontologice. Se remarcă o ușoară favorizare a candidatului PL, Dorin Chirtoacă.
- *Timpul de dimineață* reflectă activ campania electorală, fără a încălca grav principiile etice și profesionale. Judecând după frecvența materialelor favorabile/defavorabile anumitor concurenți, constatăm favorizarea candidatului PL, Dorin Chirtoacă, și defavorizarea candidatului PCRM, Igor Dodon.
- Publicațiile *Moldova suverană* și *Nezavisimaia Moldova* au continuat să facă partizanat deschis în favoarea candidatului PCRM și în defavoarea celorlalți concurenți electorali din partea PL, PLDM și PDM. Ambele ziare au carențe la capitolul imparțialitate și echilibrul surselor, pluralism de opinie. Limbajul utilizat, în special în materialele de opinie, este deseori peiorativ, iar multe articole sunt însoțite de imaginile trucate care contravin normelor deontologice.

6. Recomandări:

- Mass-media monitorizate ar trebui să utilizeze rapoartele de monitorizare ca instrumente de autoreglementare și să elimine carențele, astfel încât în activitatea lor ulterioară:
 - Să informeze corect, imparțial și echidistant alegătorii;
 - Să renunțe, în știri, la aprecierea/comentarea evenimentelor electorale ale partidelor politice sau a reprezentanților acestora;
 - Să elimine discriminările în aplicarea principiului pluralismului și diversității de opinie și în oferirea dreptului la replică;
 - Să țină cont de convingerile politice ale diferitelor categorii ale populației, asigurând echilibrul și diversitatea opiniilor, dar și libertatea de exprimare;
 - Să reflecte veridic evenimentele fără a deforma sensul realității prin montaj și comentarii, respectând principiul de informare din mai multe surse.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului să se autosesizeze și sancționeze, în conformitate cu prevederile Codului Audiovizualului, radiodifuzorii care încălcă dreptul locuitorilor RM la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiodifuziune și televiziune.

ANEXĂ

Studiu de caz nr. 1

NIT, Curier, 10 iunie 2011, 20:00, minutul 09:50

Reporter: Sergiu Strungaru

Postul cu acoperire națională NIT, include în buletinul de știri din 10 iunie un material cu durata de 4,05 minute, intitulat „Întâlnirea perdanților”, care abordează tema așteptatei vizite la Chișinău a senatorului american John McCain, fost candidat la funcția de președinte al Statelor Unite ale Americii. Deși a apărut într-un buletin de știri, materialul reprezintă mai curând o încercare de analiză a influenței și implicațiilor americane în politica Republicii Moldova, bazată pe afirmațiile unor experți anonimi. Contrar normelor deontologice, reporterul o face pe expertul, comentând și făcând aprecieri, fiind evident partinitor, oferind informații dintr-o singură perspectivă, utilizând imagini și coloana sonoră în scop de manipulare a opiniei publice. În final, cu trimitere la surse nenominalizate, autorul conchide că „se consolidează ideea unor analiști care spun că Republica Moldova s-a transformat într-o colonie a SUA”.

“Întâlnirea pierdanților. Duminică, Marian Lupu și Vladimir Filat care au acumulat rezultate modeste în alegerile locale din 5 iunie îl vor primi în vizită pe senatorul american John McCain, cel care a pierdut alegerile pentru Președinția Statelor Unite în 2008”, anunță prezentatoarea din studio, precizând că „ce vor discuta cei trei încă nu se știe, însă această vizită se înscrie în politica actualei guvernări de a coordona acțiunile cu oficialii americani”. Astfel, din start telespectatorilor NIT le-a fost furnizată nu o informație/știre obiectivă despre vizita senatorului american la Chișinău, ci o apreciere a acestei vizite din perspectiva supoziției că actuala conducere a țării este aservită unor interese străine.

Reporterul începe cu afirmația că „Moldova rămâne în continuare ținta americanilor”, amintind că în martie la Chișinău s-a aflat „în inspecție” vicepreședintele SUA Joe Biden care a laudat alianța de guvernare și a spus că Moldova este o poveste de succes a democrației. „Nu prea a fost convingător solul american. Biden nu are de unde ști că, odată cu venirea Alianței la putere, Moldova s-a transformat într-o poveste de groază...”, afirmă reporterul, prezentând în continuare „fapte” cel puțin eronate, dacă nu false: „...cu zeci de proiecte sociale și investiționale blocate, cu înghețarea salariilor și pensiilor, cu creșterea necontrolată a prețurilor, cu lichidarea școlilor, cu valuri masive de criminalitate”, în timp ce imaginile demonstrează oameni săraci, fără adăpost, pancarte și persoane care protestează. Astfel, NIT a încălcat normele deontologice, dar și Codul Audiovizualului care prevede obligația radiodifuzorilor să plaseze fiecare știre în cadrul emisiunilor informative, astfel încât: „a) informația care compune știrea să fie veridică; b) să nu fie deformat sensul realității prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri” (articolul 7).

Pentru a demonstra că guvernarea este dirijată din exterior, autorul materialului amintește despre neînțelegerile din cadrul alianței de guvernământ care ar fi fost la un pas de destrămare „din cauza intereselor oligarhice” în timpul examinării bugetului de stat, însă „din nou au intrat în joc americanii”. NIT reia declarațiile făcute în Parlamentul Republicii

Moldova la 26 martie a.c., inclusiv de liderul PCRM Vladimir Voronin care spune că „*aseară ei au fost la ultima consultație la ambasada respectivă și au primit indicațiile respective să voteze...*”. Ca „dovadă” a supoziției că actuala conducere a țării primește indicații „de la americani”, postul de televiziune prezintă niște imagini de arhivă în care apare mașina șefului interimar al statului, reporterul menționând că „*Marian Lupu este surprins la ora 7 dimineața cu mașina de serviciu cum părăsește reședința ambasadorului american*”.

În continuare, în imaginile difuzate de NIT apare ambasadorul SUA urcând treptele Palatului Republicii, în timp ce autorul materialului se întreabă retoric: „*După aceasta a apărut întrebarea: cine, de fapt, guvernează Republica Moldova și cine dictează regulile acestui popor?*”. În contextul vizitei de duminică, 12 iunie, a senatorului McCain, reporterul din nou face trimitere, fără a-i nominaliza, la „*analști*” care ar fi evidențiat că este vorba de întâlnirea „*perdanților politici*”, amintind că McCain a pierdut alegerile prezidențiale în SUA în fața lui Barack Obama, iar „*de cealaltă parte, Marian Lupu a suferit o înfrângere colosală în Chișinău, acumulând pe 5 iunie 3% din încrederea cetățenilor. La fel și Vladimir Filat care a pierdut în Chișinău jumătate din susținătorii săi*”. Această afirmație este exagerată și speculativă în condițiile în care nici Marian Lupu, nici Vlad Filat nu au candidat personal pentru funcții electivă în alegerile locale.

În finalul materialului, reporterul din nou face trimitere la surse anonime și conchide că „*se consolidează ideea unor analști care spun că Republica Moldova s-a transformat într-o colonie a Statelor Unite ale Americii*”, pe fundalul unei melodii sugestive și a unor imagini care arată, pe de o parte, oameni necăjiți și săraci, iar pe de altă parte, pe senatorul McCain râzând, pe liderul PL Mihai Ghimpu căscând la ședința Parlamentului și pe alți lideri ai alianței de guvernare în ipostaze care arată că ei sunt mulțumiți. O asemenea montare a imaginilor denotă clar intenția autorului și a postului de televiziune NIT de a transmite un mesaj manipulator și propagandistic.

Studiu de caz nr. 2

Moldova Suverană, 10 iunie 2011, nr. 83 (1105)

Supratitlu: *Ziarul românesc Adevărul de la Chișinău mutilează... adevărul!*

Titlu: *Dodon cenzurat pentru că a câștigat!*

Articolul este semnat „*Adevărul care se hlizește*”

În ediția de vineri, 10 iunie, *Moldova Suverană* a publicat pe pagina 3 un articol cu supratitlul „*Ziarul românesc Adevărul de la Chișinău mutilează... adevărul!*” și titlul „*Dodon cenzurat pentru că a câștigat!*”, precum și un interviu cu candidatul PCRM la funcția de primar al Chișinăului, Igor Dodon. Interviul este intitulat „*Igor Dodon: Pe 5 iunie am câștigat în orasul Chișinău, pe 19 iunie voi câștiga și în întreg Municipiul*”. Materialele sunt însoțite și de două fotografii (în una dintre acestea apar Igor Dodon și membrii familiei sale, iar în cea de-a doua candidatul PCRM este la o întâlnire cu alegătorii. În imagine apare și lozinca „*Igor Dodon – SOLUȚIA pentru Chișinău*”).

În articolul „Dodon cenzurat pentru că a câștigat!”, redacția din Chișinău a publicației *Adevărul* este acuzată că a cenzurat un interviu cu Igor Dodon. Autorul afirmă că reporterii ziarului *Adevărul* i-ar fi solicitat lui Igor Dodon să răspundă unor întrebări, interviul urmînd să apară în numărul de joi, 9 iunie. (...) „Unul din redactorii ziarului a intervenit în textul răspunsurilor sale, eliminînd fraze, idei, pasaje inconvenabile politicii editoriale a ziarului, probabil. Mai mult decît atît, redactorul ziarului chiar a insistat ca Dodon să fie de acord cu publicarea interviului în forma sa mutilată. Firește că nu a fost de acord!”,⁵ anunță autorul anonim.

Deși acuză o publicație de cenzură, *Moldova Suverană* nu oferă dreptul la replică jurnaliștilor de la cotidianul *Adevărul* și nici nu menționează că ar fi încercat să solicite părerea acestora. De fapt, opinia oficială a ziarului respectiv a fost publicată pe 9 iunie, pe site-ul publicației („Comunistul Igor Dodon minte că „Adevărul“ l-a cenzurat”⁶), articolul fiind publicat a doua și în ziar. Cu referire la acest subiect, *Adevărul* menționează că a fost vorba de un **articol de publicitate electorală** care a fost solicitat de stafful lui Igor Dodon, în baza contractului semnat cu PCRM. “Răspunsurile lui Igor Dodon conțineau atacuri la adresa altor politicieni, fiind în contradicție cu politica noastră editorială, deontologia jurnalistică și bunul simț”, menționează ziarul. *Adevărul* mai precizează: „chiar și într-un material publicitar ne conducem de Codul deontologic al jurnalistului, de legislația în vigoare și de regulile bunului simț și nu publicăm acuzații neprobate, zvonuri și părerile unei persoane despre alta, fără ca cel vizat să aibă o replică”.

Astfel, *Moldova Suverană* dă dovadă de lipsă de obiectivitate, distorsionează cu rea-credință realitatea, prezentând informații eronate cu scopul de a dezinforma cititorii.

De notat că în *Moldova Suverană* interviul cu Igor Dodon menționat mai sus nu este plasat la rubrica „Electorală 2011” și nu este însoțit de specificarea „Achitat din fondul electoral”, așa cum ar trebui, pentru că este un material publicitar al unui concurent electoral, în care acesta își face publice detalii din programul electoral și aduce acuzații la adresa contracandidatului său Dorin Chirtoacă.

Coaliția 2009 este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale din Republica Moldova care au drept scop sa contribuie la asigurarea unor alegeri libere, corecte, transparente și democratice ale Parlamentului Republicii Moldova și continuă activitățile de promovare a unor alegeri libere și corecte demarate de Coaliția 2005 și 2007. La moment Coaliția 2009 întrunește peste 70 de organizații neguvernamentale.

⁵ <http://moldova-suverana.md/politic/2206-ziarul-romanesc-adevrul-de-la-chiinu-mutileaz-adevrul.html>

⁶ http://www.adevarul.ro/adevarul_moldova/actualitate_md/Comunistul_Igor_Dodon_minte_ca_Adevarul_l-a_cenzurat_0_496150997.html